

Abstrakt

V každé společnosti napříč dějinami existuje určitá skupina dětí, které se ocitnou bez péče a ochrany vlastních rodičů. V takovém případě je nutné, aby jim ze strany státu byla tato péče a ochrana zajištěna prostřednictvím právních institutů nahrazujících rodinné zázemí. Cílem této rigorózní práce je přehledně tyto instituty zmapovat, a to jak z pohledu hmotněprávního, tak procesního. Obecně lze náhradní péči o nechtěné děti rozdělit na tzv. náhradní rodinnou péči a ústavní péči. Jak už vyplývá ze samotného názvu, náhradní rodinná péče se díky svému uzpůsobení a uspořádání snaží dětem, kterým je potřeba zabezpečit fyzickou i právní ochranu, poskytnout zázemí připomínající skutečnou rodinu. Patří sem institut osvojení, poručenství, opatrovnictví, svěření do výchovy jiné fyzické osoby a různé formy pěstounské péče. Ústavní péče je poskytována zásadně v ústavních zařízeních, je vykonávána kolektivně, a proto zásadně nenahrazuje rodinou péči poskytovanou individuálně. Právě z těchto důvodů by měly mít instituty rodinné péče vždy přednost před ústavní výchovou, ke které by tak mělo být přístupováno pouze v případech, že se dítě nepodaří umístit do náhradní rodiny. Po dlouhé době úprav a změn proběhla rozsáhlá rekonstrukce soukromého práva, která mimo jiné zrušila do té doby platný zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, jenž byl původně hlavním pramenem upravujícím instituty náhradní rodinné péče a ústavní péče. V současnosti jsou zmíněné instituty upraveny v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Pro účely této práce jsem nicméně považovala za žádoucí udělat alespoň základní komparaci mezi původní a současnou právní úpravou, a to zejména pro účely zhodnocení, zda nová právní úprava je posunem k lepšímu či nikoli. Práce je členěna do osmi kapitol. V úvodu je práce věnována historickému vývoji nechtěných a jinak nezaopatřených dětí. V následující kapitole je rozveden pojem dítě a to z pohledu ústavněprávního, občanskoprávního, trestněprávního a pracovněprávního a zároveň teoretické zamýšlení nad tím, kdy se dítě stává nechtěným a co tento přívlastek vlastně znamená. Další kapitoly se zabývají samotnými instituty náhradní rodinné a ústavní péče, jakož i jejich historickému právnímu vývoji. Závěr práce je pochopitelně věnován celkovému zhodnocení právní úpravy jednotlivých institutů a současně navrhovaným změnám *de lege ferenda* se zaměřením na přední zájem a blaho dítěte.